

Mei nieuwsbrief

Beste leensters, leners en andere belangstellenden,

Afgelopen maanden worden we regelmatig door schrijfsters en/of uitgevers benaderd met de vraag of we belangstelling hebben voor een zojuist verschenen boek.

Zo was er Nienke van Opstal's verhalenbundel *Dames in zwaar weer*, die inmiddels door Jonna is beproken en op onze website staat, maar ook Paula Kragten die vond dat haar non-fictie-boek *Mooi rood is niet lelijk* niet in onze collectie mocht ontbreken en het ons spontaan stuurde; Petra Teunissen doneerde aan ons haar bundeling columns van Clare Lennart in *Dwalen door een paradijs*; van seksuologe Elise van Alderen kregen we haar boek *Wellust*, over waarom we als vrouwen te weinig van seks genieten en hoe we dat veranderen; en uitgeverij Arlman stuurde ons *Ode aan de laatste van de vrouwenlijn* van Anneke Wittermans. Over dit laatste iets meer, omdat je het niet zo maar overal tegenkomt.

*Na een eeuw van emancipatie en feminisme is er nog altijd weinig begrip en respect voor vrouwen die vrijwillig, ongewenst, of door verlies kinderloos zijn (volgens het CB1 op de 5 vrouwen). En nog altijd gaan velen er vanuit dat moederschap de ultieme vervulling is van het vrouwzijn. Wat drijft de vrouwen die hiervoor kiezen en hen die het overkomt? En wat doet dat met de vrouwenlijn? Anneke Wittermans vraagt in ***Ode aan de laatste van de vrouwenlijn. Erken latente talenten*** aandacht door de wereld en het leven van vrouwen zonder kinderen en specifiek zonder dochters, bij wie onbegrip, eenzaamheid en depressie op de loer liggen. De schrijfster brengt eigen inzichten om deze vrouwen, die zelf ook dochter zijn, met hun specifieke talenten te erkennen en te waarderen. Ze beschrijft waar 'laatste lijners' in excelleren en een voorbeeld zijn in de maatschappij, en ze stimuleert eigenwaarde en zingeving.

Alle mensen hebben een lange lijn van voormoeders, die helemaal terugvoert naar de eerste vrouw. Vrouwen die geen kinderen hebben gekregen zijn de laatste van de vrouwenlijn. Van de moeder krijgen we naast de genen ook onuitgesproken drijfveren en verlangens mee, en dat al generaties lang. Als je bedenkt dat eicellen al aanwezig zijn in het embryo, dan vind je die van kleindochter al in het lichaam van de grootmoeder, een uitdrukking van de verbinding. In het onuitgesprokene bevinden zich talenten, dromen, onmacht, verlangens, kennis en verdriet. Wat doe je daarmee als je het niet 'automatisch' doorgeeft? Hoe kan je zelf bewuste keuzes maken over wat je in je meedraagt?

Meer info in dit artikel: <https://www.kd.nl/2010/04/13/ode-aan-de-laatste-van-de-vrouwenlijn/>. Er staat ook een artikel in het lentenummer van tijdschrift Vruchtbare Aarde.

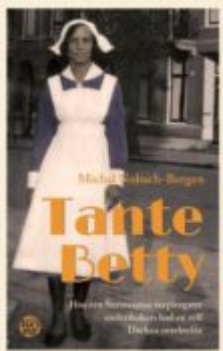

* Je zou er aan kunnen twijfelen of het strict genomen bij de collectie van de vrouwenbibliotheek hoort, maar ik wil het toch even noemen. Vooral uit bewondering voor de vrouw waarover Vera Politskovskaja schrijft in ***Mijn moeder zou het oorlog noemen***. Op 7 oktober 2006 werd schrijfster, mensenrechtenactiviste en journaliste van de onafhankelijke Russische krant Novaya Gazeta Anna Politskovskaja vermoord in de lift van haar huis in Moskou. Ze offerde haar leven op voor de vrijheid en haar nalatenschap is heel actueel. Haar dochter Vera was op dat moment 26 en in verwachting. Anna hield altijd rekening met de dood als prijs voor haar werk, maar ze verstopte zich voor niemand. Ze hield nooit op met het schrijven over de misdaden van het Russische leger, over de nietsontziende maffia, over de corruptie en omkoping op grote schaal bij de overheid en de rechterlijke macht, en ze bleef mensen helpen. Ze kreeg talloze bedreigingen, overleefde verschillende moordpogingen en een schijnexecutie, tot die dag in oktober 2006, de verjaardag van Poetin. Vera schreef een vlijmscherpe aanklacht tegen het regime en de onderdrukking in haar land. Tegelijk is het een liefdevol en aangrijpend portret van haar onverschrokken moeder, die ervoor koos de onverbloemde waarheid te blijven vertellen over soldaten, criminelen en gewone mensen die door de oorlog worden vermalen. Ze besloot het te schrijven vanwege een van haar moeders levenslessen: noem mensen altijd bij hun naam, dictators inclusief.

* In de aanloop naar 4 en 5 mei verschijnen er vaak meerdere nieuwe titels die verband houden met de Tweede Wereldoorlog. Van de generatie die er nog uit eigen ervaring over kunnen getuigen leven nog maar weinigen. Hun kinderen

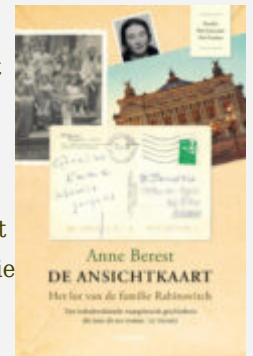
durfden er niet naar te vragen, troffen ouders die er niet over wilden praten of waren blij dat ze niet met alle verschrikkingen opgezadeld werden. Kleinkinderen en andere familie blijken echter heel nieuwsgierig te zijn naar het verleden van hun grootouders en gaan op zoek naar het verleden. Een paar titels:

- *Dorine Winkels* vertelt het verhaal **Minna, mijn Duitse grootmoeder**. *Minna Dippe* werd in 1890 geboren in de Harz. In het begin van de Eerste Wereldoorlog verdween haar geliefde man Fritz Sieck aan het front en bleef zij achter met haar acht maanden oude dochttertje. Zes jaar later hertrouwde ze en verhuisde ze met haar man naar Amsterdam. Eind jaren twintig werd zoon Henk geboren. De opkomst van het nazisme maakte Minna fel anti-Duits. Haar tweede man overleed tijdens de bezetting en zelf werd zij na de bevrijding door de Nederlandse staat als Duitse tot vijand verklaard. Zoon Henk sneuvelde als soldaat van het vreemdelingenleger in de Indochina-oorlog. Minna overleed in 1972, na 3 oorlogen die haar leven bepaalden. *Dorine Winkels* vertelt haar levensverhaal aan de hand van brieven, een uniek dagboek en veel opmerkelijke documenten.

- *Michal Nobach-Bergen* vertelt in **Tante Betty** het bijzondere oorlogsverhaal van Betty Bergen. Ze werd in 1905 geboren in Suriname als kleinkind van een geassimileerde Jood en een 'mulat' dienstbode en wordt al jong wees. Ze wordt misbruikt, voltooit toch twee opleidingen en gaat naar Amsterdam, waar ze een baan vindt als verpleegster. Ze trouwt in juni 1940, maar wordt al snel weduwe. Tijdens de oorlog werkt ze mee aan het verzet en neemt Joodse onderduikers in huis. Na in juni 1944 te zijn verraden komt ze via kamp Vught en vrouwenkamp Ravensbrück terecht in kamp Dachau, dat ze weet te overleven. Haar kampervaringen knakken haar wel, maar breken haar niet. Na de oorlog hertrouwt ze, en decennia later vertelt ze op La Palma haar indrukwekkende levensverhaal aan haar nicht Michal Maïke Bergen.

- In januari 2003 vond *Anne Berest* in haar brievenbus een vreemde ansichtkaart met de Opéra Garnier aan de ene kant en de namen van haar gestorven familieleden aan de andere kant. Hij was niet ondertekend. Tien jaar later besloot ik uit te zoeken wie ons deze kaart gestuurd heeft. Het bracht haar 100 jaar terug in de tijd en haar roman (want zo wordt de familiegeschiedenis genoemd) **De ansichtkaart. Het lot van de familie Rabinovitch** gaat over hun lot, hun vlucht uit Rusland, via Letland naar Palestina. En ten slotte hun aankomst in Parijs, met de oorlog en de ramp die daar geschiedde. Hoe kon alleen mijn grootmoeder Myriam ontsnappen? En wat betekent deze geschiedenis voor de Franse schrijfster en haar gezin?

- **Vreemdeling in eigen land** is het pas recent verschenen oorlogsdagboek van de Duitse journaliste *Anna Haag*. Daarin kon ze vrijuit spreken over alles wat haar dwars zat, een steeds verder afglijdend Duitsland waarin zich een collectieve verstandsverbijstering voltrok. Ze schreef over het dagelijks leven in het Derde Rijk. Ze tekende gesprekken op tussen mensen in trams, op straat en in winkels. Ze beschreef ontmoetingen met vrienden, burens en familieleden. Over soldaten die hun ouders smeekten om niet terug te hoeven keren naar het front, over gruwelijkheden die plaatsvonden in bezette gebieden, over dwangarbeiders die onder barre omstandigheden aan het werk werden gezet én over de Holocaust, waar men blijkbaar meer van wist dan we lange tijd vermoedden. Het is een aangrijpend verslag, gezien door Duitse ogen van een vrouw die allesbehalve nazi-sympathieën had.

- In **Miep Oranje. Zoektocht naar de koerierster des doods** vertelt *Richard Hoving* over de veelbelovende studente sociale geografie die door een van de meest gevreesde medewerkers van de Duitse Sicherheitsdienst werd 'geronseld'. Wat bewoog haar die als koerierster voor het verzet geen angst kende om voor de Duitsers te gaan werken? En waar is ze gebleven? Ze wordt ervan beschuldigd honderden verzetsmensen te hebben verraden aan de bezetter. Velen van hen zouden de oorlog niet hebben overleefd. Uit vrees voor wraak van het verzet vluchtte Miep Oranje in de zomer van 1944 naar Duitsland. Sindsdien ontbreekt elk spoor van haar.

Onlangs uitgebrachte titels

- "In haar nieuwe roman **De schoft** onderzoekt *Marente de Moor* een generatieclash tussen een kritische vijftiger en de activisten van nu. 'Echte verdraagzaamheid is de ander het voordeel van de twijfel geven, óók als die lastige vragen stelt bij jouw opvattingen.'" Zo begint Trouw haar bespreking, en vervolgt: Voor een reportage reist de vijftigjarige journalist Tom Wilenski mee op een reddingsschip voor migranten op de Middellandse Zee, gerund door Duitse activisten, voornamelijk jonge vrouwen. Zelf kijkt Tom kritisch naar de migratie naar Europa. De botsing tussen zijn denkbeelden en die van de activisten staat in het boek centraal. Ook is er sprake van een generatieclash. Tom voelt zich vervreemd van de jongere generaties en hun ideeën over gender, grenzen en identiteit." Toch draait het wat de schrijfster betreft vooral over willen ontsnappen uit een tijd waarin je altijd stelling moet nemen en over niet vastgelegd willen worden. Ze pleit voor twijfel.

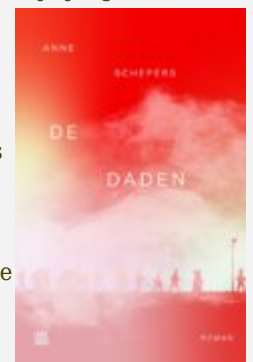
- *Laura van der Haar* wilde een verhaal creëren waarin het bos een soort personage was. Daarom gaf ze de locatie een spannend karakter. In haar nieuwe roman **De kuil** is de jarenlange relatie tussen een man en een vrouw verzaand in gewoonte. Terwijl de man door de bossen dwaalt op zoek naar de obsessie die zijn zusje bijna fataal is geworden, verliest de vrouw zich in een affaire met een projectontwikkelaar in een door de natuur overwoekerd vakantiepark. *Laura* zet ze niet alleen haar personages neer, maar ook de natuur in al haar toonaarden.

- *Nele van den Broeck* vertelt in **Iemand anders** over een vrouw wier wereld instort wanneer ze via een simpele brief gedumpt wordt door haar echtgenoot. Noodgedwongen keert ze terug naar haar geboortedorp, waar ze onderdak vindt bij haar ouders en zal moeten uitzoeken wie ze is zonder man. Op oudejaarsnacht besluit de plichtbewuste Sandra om iemand anders te worden. Ze laat alle fatsoen varen en stort zich vol overgave op een reeks volstrekt verkeerde maar vermakelijke keuzes.

- Het Amerikaanse vergissingsbombardement op Nijmegen speelt een bepalende rol in *Tessa de Loo's* nieuwste roman **De stad in je hoofd**, waarin een man wordt geconfronteerd met zijn jeugdtrauma als hij een historisch stadsdeel probeert te behoeden voor de sloop.

- **De daden** is het spannende, literair debuut van *Anne Schepers*, over afkomst en toekomst: waar je vandaan komt en waar je naartoe wilt. Sara begint als trainee bij een grote krant. Op de onderzoeksredactie werkt ze aan artikelen over de aanzwellende vluchtelingen crisis. De vergoeding is laag, dus verhuist ze zolang terug naar haar moeders huis in de Beverwaard, dat bekendstaat als een 'probleemwijk'. Daar wordt ze geconfronteerd met de moeilijkheden van het gezin. Terwijl Sara - naïef en geëngageerd - zich op haar werk bij de krant stort en ondertussen de banden met haar familie probeert aan te halen, bereikt de vluchtelingen crisis haar kookpunt.

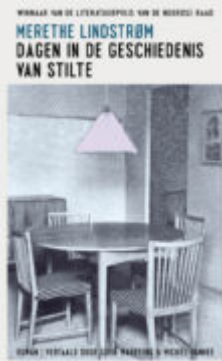
- **Hoeveel ik van je hou** van *Esther Freud* speelt in de jaren '60 in Londen. Een uit Ierland afkomstige tiener kiest voor een leven met een beroemde Frans-Joodse beeldhouwer. Daarmee zet ze het leven van haar moeder en dochter op zijn kop.

- **Xerox** is het romandebuut van *Fien Veldman* en vertelt over een klantenservicemedewerker die brieven print. Ze is opgegroeid in een buurt waar ze het liefst niets meer mee te maken wil hebben, maar wanneer ze een pakket ontvangt van een anonieme afzender blijkt dat niet zo eenvoudig. Uit wanhoop begint ze tegen haar printer te praten. Die printer - haar partner, vriend, kind en huisdier ineens - hapert, net als zij. "Absurdistisch en vindingrijk."

Vertaalde romans

- *Grete Weil* was een Duits schrijfster en vertaalster. Ze schreef ***De weg naar de grens*** in 1944-1945 op de zoldertrap van haar onderduikadres in Amsterdam. Deze bijzondere, niet eerder gepubliceerde roman speelt zich af in Duitsland in 1936 en gaat over Joodse vrouw, wier echtgenoot al is omgekomen in het concentratiekamp Dachau. Ze is op de vlucht voor de Gestapo. Onderweg ontmoet ze in de trein een dichter, die zich nauwelijks bewust is van het geweld en de misdrijven in Duitsland. Ondanks zijn onwetendheid ontwikkelt ze een zwak voor hem en hij voor haar. Haar plan om te vluchten verzwijgt ze. Samen verlaten ze de trein in een afgelegen bergdorp, waar ze door het slechte weer worden gedwongen om samen een paar dagen te verblijven in een berghut. Daar onthult Monika aan Andreas haar ware beweegredenen en vertelt ze over haar leven in München en in het turbulente Berlijn van de vroege jaren dertig; over haar huwelijk met haar grote liefde, haar reizen en werk, totdat de opkomst van de nazi's en het groeiende antisemitisme aan dat alles een einde maakten.

- ***Dagen in de geschiedenis van stilte*** van de Noorse schrijfster *Merethe Lindstrøm* gaat over een echtpaar dat de pijnlijke feiten van hun geschiedenissen voor iedereen verborgen houdt. Toch blijkt weer ook hier dat het verleden niet ongedaan kan worden gemaakt. Twee recensie-citaten: 'Een klein meesterwerk (...) Het is indrukwekkend hoe Lindstrøm een klein kamerspel componeert en een zo kwetsbaar en delicaat bestaan een spiegel voorhoudt zonder grote woorden te hoeven gebruiken. De taal is elegant en aangenaam, maar de sfeer is zo suggestief in zijn rustige drama. Ze heeft een tekstueel mozaïek gecreëerd van een leven dat een veelheid aan lezers verdient.' en 'Deze opmerkelijke roman onderzoekt het thema van stilte in veel verschillende vormen - een kinderspel, een toevluchtsoord, een leugen, een straf, een oplossing - en toont de impact ervan op degenen die verlangen naar een gesprek. (...) Het proza is eenvoudig en elegant en onthult een buitengewoon

talent.'

- *Rosa Montero* weet hoe de wereld van de 'gekte' er vanbinnen uitziet. Ze had jarenlang last van heftige paniekaanvallen en heeft zich er ook uit persoonlijke belangstelling in verdiept. In ***Normaal zijn is gevaarlijk*** vertelt ze over haar ontdekking dat er een verband bestaat tussen creativiteit en hoogsensitiviteit, paranoia en schizofrenie. Bij schrijvers is dat verband heel opmerkelijk. Die kunnen met hun verbeelding een heel nieuwe wereld scheppen in hun fictie, terwijl hun echte leven er volkomen anders uitziet. Ze gaat speciaal in op vrouwelijke auteurs, die niet alleen tegen hun eigen demonen moesten strijden, maar ook tegen seksisme en repressieve man-vrouwverhoudingen. De Spaanse schrijfster weet haar verhaal levendig te maken met persoonlijke voorbeelden en van bekende vrouwelijke auteurs als Janet Frame, Sylvia Plath en Doris Lessing.

- *Isabella Hammad* heeft een Brits-Ierse moeder en een Palestijnse vader. Ze groeide op in Engeland, waar ze ook studeerde. Haar debuutroman *De Parijzenaar* was gebaseerd op het leven van haar Palestijnse overgrootvader. In haar nieuwe roman ***Geest komt op*** vertelt ze het verhaal van een in Londen woonachtige Palestijnse vrouw die betrokken raakt bij de productie van Shakespeares 'Hamlet' op de Westoever, in het Arabisch vertaald. Van de toneelspelers zijn sommigen opgegroeid in bezet gebied, en dat leidt tot spanningen met de anderen. De idealistische regisseuse gelooft in de relatie tussen kunst en politiek. Er zijn door alle deelnemenden veel obstakels te overwinnen wil het tot een première kunnen komen, in zowel persoonlijke als politieke zin. Er zijn levendige discussies en allerlei meningen over het belang van kunst in een oorlog.

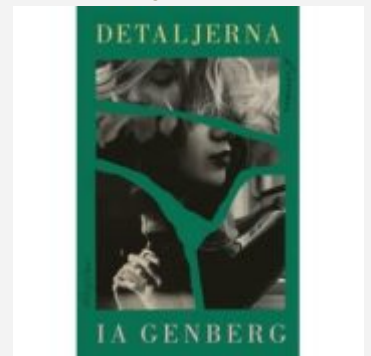
- *Najat El Hachmi* is een Catalaanse van Marokkaanse komaf. Ze laat in ***Maandag zal er van ons gehouden worden*** zien hoe belangrijk het is dat vrouwen controle nemen over hun eigen leven en keuzes, zelfs als hen dat in de problemen brengt met de heersende normen over gender, sociale klasse en afkomst. Ze doet dit aan de hand van een levenslange vriendschap tussen twee vrouwen, die elk op hun eigen manier die controle vorm geven. De een komt uit een verstikkend conservatief islamitisch milieu waarin vrouwen die vanaf het moment dat ze ongesteld worden als een probleem worden gezien. De ander komt uit dezelfde gemeenschap, is vrijer en laat zich niet tegenhouden door regels en sociale conventies. Hoe vinden de vrouwen hun weg naar vrijheid en vriendschap?

- In Denemarken is men enthousiast over 'de terugkeer' van *Solvej Balle* als groot romanschrijfster. Haar nieuwe geniaal genoemde roman **Over de berekening van ruimte 1** (*het moeten 7 delen worden*) "is hard op weg een hedendaagse literaire klassieker te worden." Tara Selter keert na een korte zakenreis terug naar huis. Ze stuit bij thuiskomst op het vreemde feit dat voor haar omgeving 's nachts de wereld terugkeert naar het beginpunt van de betreffende dag en alles zich herhaalt. Haar man Thomas wordt dus elke ochtend op 18 november wakker, en elke dag moet Tara hem vertellen wat er is gebeurd. Ze noteert alles wat ze ziet en hoort in een notitieboekje, waardoor ze exact weet hoe de dag van Thomas eruit ziet en haar eigen gedrag daaraan kan aanpassen. Terwijl ze proberen in het reine te komen met hun regenachtige novemberdag, wordt Tara elke dag ouder, terwijl de anderen vastzitten in de eeuwigheid. Geleidelijk aan raakt Tara geobsedeerd door het verlangen om de deur te vinden die haar uit 18 november leidt, naar een wereld waar de tijd verstrijkt.

- **Detaljerna** van *Ia Genberg* is opgebouwd rondom vier portretten. Een vrouw van middelbare leeftijd ligt met hoge koorts op bed en denkt terug aan vier mensen die haar leven gevormd hebben: Johanna, met wie ze een stormachtige relatie had en die later een nationale bekendheid zou worden, Niki, een vriendin die ineens van de aarde verdwenen leek, Alejandro, een grote liefde maar iemand met wie ze geen toekomst zag, en Brigitta, die worstelde met een groot trauma. De relatie van elk personage met de hoofdpersoon wordt beschreven, ogenschijnlijk aan de hand van details. Maar wie is eigenlijk het onderwerp van het portret, de schilder of de geschilderde?

- In **De appels van Moskou** van *Kristina Gorcheva-Newberry* groeien Anja en Milka op in de Sovjet-Unie van de jaren tachtig, en fantaseren over een mooie en vrije toekomst. Ze brengen de zomers door in de datsja van Anja's familie, waar ze in de appelboomgaard luisteren naar liedjes van Queen, terwijl Anja's ouders praten over de Tweede Wereldoorlog en het IJzeren Gordijn. Als ze vijftien zijn sluiten ze vriendschap met hun klasgenoten Trifonov en Lopatin. De vier vrienden delen geheimen en verlangens en praten over politiek en verboden boeken. Maar de wereld is aan het veranderen en hun leven wordt verstoord door een plotselinge tragedie. Naast een portret van een land is dit boek een ode aan de Russische literatuur.

- **Zolderkind** van *Lola Jaye* vertelt over het leven van twee kinderen in een uitzichtloze situatie in hetzelfde huis. De een is als jongentje meegenomen vanuit zijn geboorteland Congo en werkt nu als een onbetaalde bediende, terwijl hij droomt over zijn familie in Afrika. Zijn leven speelt zich af in 1905. De ander is een meisje dat op jonge leeftijd haar ouders verloor en werd verbannen naar diezelfde zolderkamer. Onder de vloer vindt ze een oude pop en een opvallende, geregen ketting. Het zijn dingen die haar op een bepaalde manier troost brengen, die haar het idee geven dat ze niet het enige kind is geweest op deze zolder. Haar leven speelt zich af in 1974.

- In haar nieuwe roman **Een wonder** neemt *Victoria Mas* de lezer mee naar een wereld waarin men dolgraag in het bovennatuurlijke wil geloven middels een non in de kloosterorde Zusters van de Liefde, die van een medezuster de voorspelling krijgt dat in Bretagne de Heilige Maagd aan haar zal verschijnen. Ze wordt uitgezonden naar een eiland voor de kust van Finistère, waar ze hoort over een jongen die zegt een verschijning te hebben gezien. Maar hebben de anderen het wel goed begrepen?

- In **Delphi** van *Clare Pollard* probeert een vrouw een boek te schrijven over profetie in de Griekse oudheid. Terwijl ze worstelt in een wereld die steeds onzekerder en absurder wordt raakt ze geobsedeerd door de vele vormen van divinatie: door orakels, tarotkaarten en theeblaadjes, en de vragen die mensen zich altijd al hebben gesteld terwijl ze scrollen en klikken en zich met alle macht verzetten tegen ons lot. Daarbij ontgaat haar dat de toekomst haar eigen huis binnendringt.

- **De vrouwen van Bletchley Park** van *Kate Quinn* gaat over drie Engelse vrouwen die zich in 1940 melden bij Bletchley Park om Duitse militaire codes te kraken. Er ontstaat een hechte vriendschap, tot een onvergeeflijke ruzie daar een eind aan maakt. Zeven jaar later worden de vrouwen opnieuw samengebracht door een mysterieuze gecodeerde brief.

- Een heruitgave van de klassieker **En ze keken naar god** van *Zora Neale Hurston*.

- In **Hemel** vertelt *Mieko Kawakami* over een veertienjarige jongen die door zijn klasgenoten wordt gepest en vriendschap sluit met een eveneens gepest meisje. Ze vinden steun bij elkaar en verzamelen moed om de pesters te confronteren.-

- **Nightcrawling** van *Leila Mottley* gaat over een 17-jarig Afro-Amerikaans meisje gaat gedwongen de prostitutie in om zichzelf, haar broer en haar negenjarige buurjongetje in levensonderhoud te voorzien.

Poëzie

- In 2020 publiceerde *Stella Bergsma* het boekenweekmanifest *Nouveau Fuck*, speciaal voor dwarsdenkers. van haar, **Meesterwerk voor de prullenbak**. Hierover: De gedachten die mensen weggooiden zijn vaak interessanter dan de brave bedenkensels die tussen kaften terecht komen. Die verfrommelde pogingen tot schoonheid met woeste krassen erdoor, zeggen meer over onszelf en het leven dan alle gelukt- en gelukheid. Vuilnis is gelaagder dan al het geslaagde. Misschien leggen we met de woorden en zinnen die we bewaren een photoshopfilter over de werkelijkheid, terwijl ons afval onze ware aard toont. *Stella Bergsma* heeft al haar proppen en kladjes gladgestreken. Haar misluksels en probeersels gebundeld. In de prullenbak, daar vind je de echte kunst.

- *Merel van Slobbe* verkent in haar nieuwe bundel **De maan schijnt feller in de metaverse** intimiteit in het tijdperk van internet, popcultuur, metropolissen en virtual reality. Etherische avatars en verdwaalde realitysterren spoken door de gedichten. Steeds staan spanningen centraal: tussen intimiteit en vervreemding, lichamen en data, sensualiteit en kunstmatigheid, magie en machines. Tegelijkertijd wordt fluïditeit gevierd. Grenzen vervagen, zowel inhoudelijk als qua vorm: poëzie versmelt met proza en essayistiek, in een overvloed van tekst en beeld.

- **Beginners voor gevorderden** van *Hélène Gelès* is 1 van de 5 genomineerde bundels voor De Grote Poëzieprijs. De bundel verscheen al in 2022, maar is niet eerder hier vermeld. Uit het juryrapport: "*Hélène Gelès* schreef een lichte, luchtige en sprankelende bundel. Haar filosofische kracht komt in haar taalspel tot wasdom. Ze nodigt ons uit om een stap terug te zetten en om hedendaagse problematieken vanuit een ander perspectief te bekijken. Ze legt daarbij vooral opties voor de lezer op tafel en durft ook zichzelf te bevragen. Zo combineert ze diepzinnigheid met humor en beiden versterken elkaar. Na deze bundel kun je meteen opnieuw beginnen. Met lezen en met leven."

Non-fictie

- *Trudy Dehue* is hoogleraar wetenschapstheorie en wetenschapsgeschiedenis en "zwengelde met grote moed, zorgvuldigheid en nieuwsgierigheid meerdere nuttige publieke debatten aan". In **Ei, foetus, baby** ontrafelt ze vele verhalen achter de feiten over zwangerschap en zwangerschapsbeëindiging. Wat gebeurt er precies in een zwangere buik? Al heel lang proberen mensen, meestal mannen, die vraag te beantwoorden. Onderzoekers gebruikten daarbij een groot scala aan met de tijd veranderende technieken en methoden. Ook het woordgebruik over zwangerschap varieerde met de tijd. In haar uitgebreide, en soms verbijsterende onderzoek geeft de Groningse hoogleraar een beeld van hoe kerk en wetenschap zwangere vrouwen door de eeuwen hebben behandeld. Tegelijk biedt ze een nieuwe blik op de relatie tussen onze kennis en de werkelijkheid.

- In de inleiding ging het over vrouwen zonder kinderen in *Ode aan de laatste van de vrouwenlijn*. In **Soms wil ik een kind** zoekt *Jantine Jongbloed* naar een antwoord op de vraag 'wil ik een kind? Zelf wist ze het ooit zeker: ik wil moeder worden. Maar na een paar pogingen begint ineens de twijfel. Haar kinderwens verandert van een kabbelende constante in een fluctuerende onruststoker. Hoe kies je tussen ouderschap en een leven zonder kinderen? Kan een kind een verrijking en een verschraving tegelijk betekenen? Wat mist een vrouw die geen moeder wordt - en hoe groot is het offer van het krijgen van een kind? Hoe maak je een autonome keuze? Wat als je spijt krijgt? Wat als de tijd voor jou bepaalt?

- Tot in de jaren tachtig werd autisme beschouwd als een aandoening die exclusief voorbehouden was aan jongens. Maar vrouwen met autisme zijn er, en zijn er altijd geweest. Met haar eigen autismediagnose als kader gaat *Clara Törnvall* terug in de tijd en bekijkt ze de geschiedenis met nieuwe ogen. Ze schreef een persoonlijk essay over vrouwen met autisme, **Autisme . Vrouwen op het spectrum**. Ze bekijkt verschillende culturen, mythen en beroepsgebieden. Wie waren zij en hoe zagen zij de wereld? Het verhaal begint met een persoonlijke inleiding van Clara Törnvall zelf en hoe haar diagnose werd gesteld en aan welke kaders binnen het autismespectrum ze voldoet. Hierdoor krijg je een goed beeld van wat autisme voor haar betekent en wat haar kijk is op de wereld.

- **Morgen misschien de toekomst** van *Sarah Watling* gaat over *Schrijfsters en rebellen in de Spaanse Burgeroorlog*. In de

jaren dertig trokken westerse vrouwen naar Spanje om deel uit te maken van de historische strijd tegen het fascisme. Het waren uitzonderlijke buitenstaanders, die moedig en vol overtuiging wilden leven. *Sarah Watling* verweeft de paden van de Amerikaanse journalisten Martha Gellhorn en Josephine Herbst, de Britse schrijfsters en partners Sylvia Townsend Warner en Valentine Ackland, de aristocratische rebel Jessica Mitford en de vrijgevochten dichteres Nancy Cunard en beschrijft hun reacties op de Spaanse Burgeroorlog zowel in de literatuur als in hun leven. Ze zoekt naar de verhalen van de Afro-Amerikaanse verpleegster Salaria Kea en de Joodse fotografe Gerda Taro, maar heeft ook oog voor de voorzichtige positie van Virginia Woolf, die het conflict buiten haar familie probeerde te houden. Voor elke vrouw werd Spanje een levensbepalende episode. Velen vonden er een vorm van vrijheid die thuis ondenkbaar was.

- In **Cubardon** vertelt *Ellen Verstrepen* haar eigen eerlijke verhaal rond haar besluit om haar borsten preventief te laten amputeren, tien jaar nadat ze voor het eerst borstkanker kreeg. Vol liefde en humor beschrijft ze haar lotgevallen en de mensen om haar heen.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten:

- Op 7 mei organiseert de Utrechtse Boekenbar een leesclub over de meest recente roman **Het lied van ooievaar en dromedaris** van **Anjet Daanje**. Deze leesclub is een initiatief van Noralyne Maranus, alumna van de studie Nederlands letterkunde, en het is inmiddels de XXVIe. Je kan je aanmelden door het boek te kopen bij De Utrechtse Boekenbar.

Zie ook info: <https://www.deutrechtseboekenbar.nl/evenementen/>

- In het Groningermuseum is t/m 17 september de tentoonstelling **Uit de kunst** te zien, over negen Groningse vrouwen, die in de 18e en 19e eeuw kunst maakten. In hun tijd waren zij gerenommeerde kunstenaars, wonnen zij prijzen, waren zij lid van kunstverenigingen en hing hun werk in de Groningse woningen aan de muur. Waarom raakte hun werk uit de mode en verdwenen zij van het kunsthistorische toneel? De meeste vrouwen kwamen uit rijke families en konden daardoor aan tentoonstellingen meedoen. Zij traden uit de huiselijke sfeer en toonden zichzelf als kunstenaar. Best spannend, want hiermee stonden zijzelf en hun kunst bloot aan de kritische blik van bezoekers. Maar in Groningen werd hun werk wel gezien en gekocht en wordt daarom in deze expositie voor het voetlicht gebracht.

Meer info: <https://www.groningermuseum.nl/kunst/tentoonstellingen/uit-de-kunst>

- Drawing Centre Diepenheim wil stimuleert op natuurlijke wijze een vorm van deep drawing stimuleren: vertragen, reflecteren, nadenken en conversaties aangaan met de wijde omgeving. Regelmatig worden kunstenaars uitgenodigd om tijdelijk in Diepenheim te verblijven om hen de ruimte en tijd te gunnen om op hun praktijk te reflecteren, relaties aan te gaan met een nieuwe omgeving, te experimenteren en nieuw werk te maken. Voor de tentoonstelling **Deep Drawing** zijn drie voormalige residenten uitgenodigd: **Zakia el Abodi, Rachel Bacon** en **Isabell Schulte**. Deze drie vrouwen hebben ieder een eigen stem,

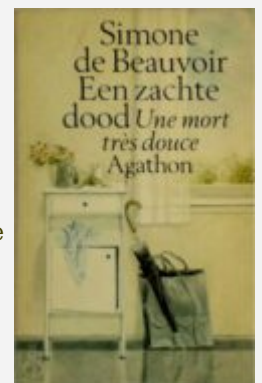
maar wat zij delen is een trage manier van observeren en maken.

Meer info: <https://drawingcentre.nl/expo/deep-drawing/>

- Het Utrechtse literaire theater Salon Saffier pauzeert door omstandigheden tijdelijk haar reguliere programmering. In de tussentijd zal er iedere maand een gedicht of kort verhaal van een erfgoedauteur, aan wie Salon Saffier in de voorbije 27 jaar aandacht heeft geschonken op hun site geplaatst worden. In april was dat de Franse schrijfster en filosoof **Simone de Beauvoir** met een fragment uit **Een zachte dood**, een autobiografisch verhaal over het sterfbed van haar moeder Françoise de Beauvoir. Het wordt door velen beschouwd als haar meest overtuigende en ontroerende werk, dat ze eind 1963 schreef om de dood van haar moeder te verwerken.

Zie: <https://www.salonsaffier.nl/Programma+informatie.php?id=319&nav=2>

- In 2016 bracht kunstenaar **Sara Sejin Chang** (*Sara van der Heide*) een residency periode door in

WIELS, het centrum voor hedendaagse kunst in de hoofdstad van Europa: Brussel. Ze maakte daar **Brussels**, een film die de stad Brussel toont vanuit het perspectief van een imaginair gesprek met haar onbekende moeder. Sara Chang legt de stad vast op een politiek historisch moment: direct na de bomaanslagen, waarbij 32 doden vielen, en vlak voor het Brexit-referendum. In het Centraal Museum Utrecht, waarvan de vaste collectie tijdelijk gesloten is, is de film t/m 4 juni te zien in een van de zalen die wel open is. Het is een intiem en een poëtisch portret van de stad, waarin verschillende realiteiten en

Europese (koloniale) geschiedenissen parallel naast elkaar lijken te bestaan.

Meer info: <https://www.centraalmuseum.nl/nl/tentoonstellingen/annex-sara-sejin-chang>

- In theater Kikker is op 26 en 27 mei een productie te zien van Poolse theatermaker Gosia Wdowik, **She was a friend of someone else**. Hierin onderzoekt ze de link tussen burn-out en activisme: de angst dat rechten niet levenslang verworven kunnen worden, en dat ze kunnen verdwijnen op het moment dat iemand niet goed oplet. Aan de hand van een persoonlijk verhaal beschrijft ze de inzet voor vrouwenrechten in Polen. Met een subtiele choreografie wordt de toeschouwer meegesleept in het leven van een vrouw die op een dag beslist om, in plaats van te protesteren, in bed te blijven, om er ooit opnieuw uit te komen.

Meer info: <https://www.theaterkikker.nl/agenda/she-was-a-friend-of-someone-else>

Bibliotheeknieuws:

- In mei zal de bibliotheek open zijn op de aangegeven tijden. Iedereen die wil komen rondkijken en/of boeken lenen en terugbrengen is van harte welkom.

- Avalon Schilt is 2e jaars HKU-studente illustratie. Ze houdt erg van tekenen, en ook van keramiek en textiel. Ze meldde zich bij onze vrouwenbib heb met een schoolopdracht: 'samenwerking'. In haar zoektocht naar een 'partner' kwam ze de vrouwenbibliotheek tegen. Ze is heel geïnteresseerd in thema's als vrouwelijkheid, gelijkheid, gender, lhbtqi+, etc. Haar idee, en het onze, is om zich te richten op meer zichtbaarheid van de bibliotheek. Wordt vervolgd.

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Optimistische woede Fix het seksisme in de literatuur van Fixdit, *Ode aan de laatste in de vrouwenlijn* van Anneke Wittermans, *Wellust* van Elise van Alderen,

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

-

- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/04/25/sloop-door-anna-enquist/>

- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/04/28/de-rook-die-dondert-door-namwali-serpell/>

De leenbijdrage voor 2023 is opnieuw vastgesteld op € 26,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op ons banknummer **NL18 RABO 0366 0430 05** ten name van **Stichting Es Scent ovv naam en 'leenbijdrage 2023'**. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd.

Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek, met een startbedrag van € 5,- per kalenderjaar.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden en veel recensies, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Marjolein Datema

Utrecht, 2 mei 2023